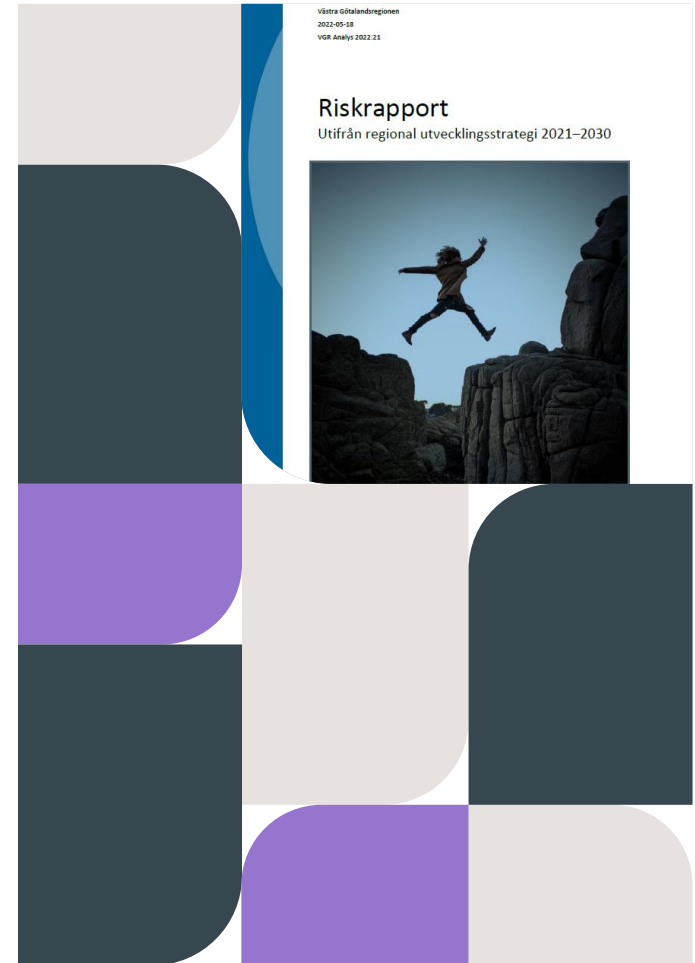

Polykriser – sammanhängande och synkroniserade system

Komplettering till *Riskrapport 2022* utifrån
*The Global Risks Report 2023, World
Economic Forum*

VGR Analys 2023:47

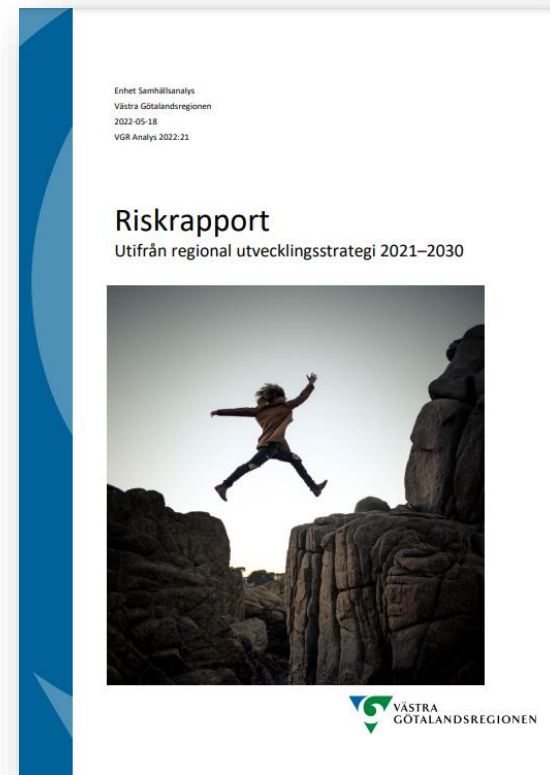
Riskrapport 2022– utifrån regional utvecklingsstrategi 2021-2030

(VGR analys 2022:21)

Under våren 2022 skrev vi* en rapport baserad på World Economic Forums (WEF) *Global risks report 2022*. Rapporten var en del av det kontinuerliga arbetet med risk- och omvärldsanalys i genomförandet av regionala utvecklingsstrategin. Riskrapporten innehåller en beskrivning av ett antal risker som bedöms kunna ge stora konsekvenser i Västra Götaland om de inträffar.

Kunskapsunderlaget är tänkt att användas som en grund för en fortsatt diskussion om potentiella konsekvenser och åtgärder i Västra Götaland, av olika aktörer som arbetar med regionala utvecklingsfrågor. Förhoppningen är att öka vår gemensamma förmåga att förutse och hantera risker i genomförandet av strategin.

I WEF *Global risks report 2023* har några nya risker och perspektiv lyfts fram. Denna powerpoint redovisar en sammanställning av de största förändringarna jämfört med förra årets rapport.

*Samhällsanalysavdelningen, Koncernstab Regional utveckling, Västra Götalandsregionen.

Metod Riskrapport 2022

I Riskrapport 2022 beskrivs 21 risker som är relevanta i ett regionalt perspektiv för Västra Götaland. Urvalet baserades på de mest allvarliga riskerna i världen och i Sverige samt risker med hög relevans för de förutsättningar som finns i Västra Götaland.

21 risker i Västra Götaland från Riskrapport 2022

Geoeconomiska och geopolitiska konflikter

Krig och massförstörelsevapen

Terroristattacker

Ett misslyckande med klimatåtgärder

Extrema väder

Förlust av biologisk mångfald

Miljöskador orsakade av människan

Kris med naturresurser

Social polarisering i samhället och försörjningskriser

Smittsamma sjukdomar / antibiotikaresistens

Psykisk ohälsa och uppgivenhet hos unga.

Ofrivillig migration

STRATEGIS MÅL 2030

Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

Robust och sammanhållet • Jämlikt och öppet • Fossiloberoende och cirkulärt

Skuldcris och tillgångsbubblor

Arbetskraftsbrist

Elbrist

Ökad inflation

Omvälvande omställning i näringslivet

Cyberattacker

Digital ojämlikhet

Negativa konsekvenser med teknikutveckling

Desinformation och bristande källkritik

Economic

Environmental

Geopolitical

Societal

Technological

Följande tio risker har bedömts som mest allvarliga globalt i World economic forums rapporter 2022 respektive 2023

2022

1. Misslyckande med klimatåtgärder
2. Extrema väder
3. Förlust av biologisk mångfald
4. Social polarisering i samhället
5. Försörjningskriser
6. Smittsamma sjukdomar och antibiotikaresistens
7. Miljöskador orsakade av människan
8. Naturresurskris
9. Skuldkriser i stora ekonomier
10. Geo-ekonomiska konflikter

2023

1. Misslyckande med att lindra klimatpåverkan
2. Misslyckande med att anpassa samhället till klimatförändringar
3. Naturkatastrofer och extrema väder
4. Förlust av biologisk mångfald och ekosystem som kollapsar
5. Storskalig ofrivillig migration
6. Naturresurskris
7. Försvagning av den sociala sammanhållningen och polarisering i samhället
8. Utbredda cyberbrott och cyber-osäkerheter
9. Geo-ekonomiska konflikter
10. Storskaliga händelser som resulterar i miljöskador

De fem risker som bedömts vara mest allvarliga för Sverige 2022 respektive 2023

2022

1. Tillgångsbubblor som spricker i stora ekonomier.
2. Terrorattacker.
3. Misslyckande med klimatåtgärder.
4. Skuldkriser i stora ekonomier.
5. Miljöskador orsakade av människan.

2023

1. Ökad och /eller bibehållen inflation.
2. Försörjningskriser.
3. Skuldkriser.
4. Misslyckade med att anpassa samhället till klimatförändringar.
5. Terroristattacker, Geoekonomiskt konfrontation, Risk för att misslyckas med industriomställning.

Bedömning av hur väl samhället kan hantera riskerna

I WEF:s rapport finns en bedömning av den globala samlade riskhanteringen. Bedömningen är gjord både utifrån hur väl förberett samhället är för att undvika att risken inträffar och hur situationen hanteras om risken inträffar. Det finns också en bedömning av vilka aktörer som mest effektivt kan hantera risken. I figuren listas några av risker som bedömts vara relevanta för Västra Götaland.

Risker som bedöms kunna hanteras relativt **effektivt**

- Skuldkriser.
- Utbredda cyberbrott och osäkerheter.
- Terroristattacker.
- Ökad och/ eller bibehållen inflation.

Risker som bedöms kunna hanteras relativt **ineffektivt**

- Misslyckade med att anpassa och lindra klimatförändringar.
- Försvagning av den sociala sammanhållningen och polarisering i samhället.
- Förlust av biologisk mångfald och ekosystem som kollapsar.
- Storskalig ofrivillig migration.
- Storskaliga händelser som resulterar i miljöskador.

Risker som bedöms hanteras bäst på nationell och regional nivå

- Försvagning av den sociala sammanhållningen och polarisering i samhället.
- Försörjningskriser.
- Arbetskraftsbrist.
- Psykisk ohälsa och uppgivenhet hos unga.
- Desinformation och bristande källkritik.

De mesta akuta riskerna nu under 2023 samt kommande år 2024/2025

2023

1. Tillgången på energi
2. Levnadskostnadskriser
3. Stigande inflation
4. Tillgång på mat
5. Cyberattacker på kritisk infrastruktur

2024/2025

1. Levnadskostnadskriser
2. Naturkatastrofer och extrema väderhändelser
3. Geoeconomiska konflikter
4. Misslyckandet med att lindra klimatförändringarna
5. Försvagning av den sociala sammanhållningen och polarisering i samhället

Polykriser – systemkriser som är sammanhängande och synkroniserade

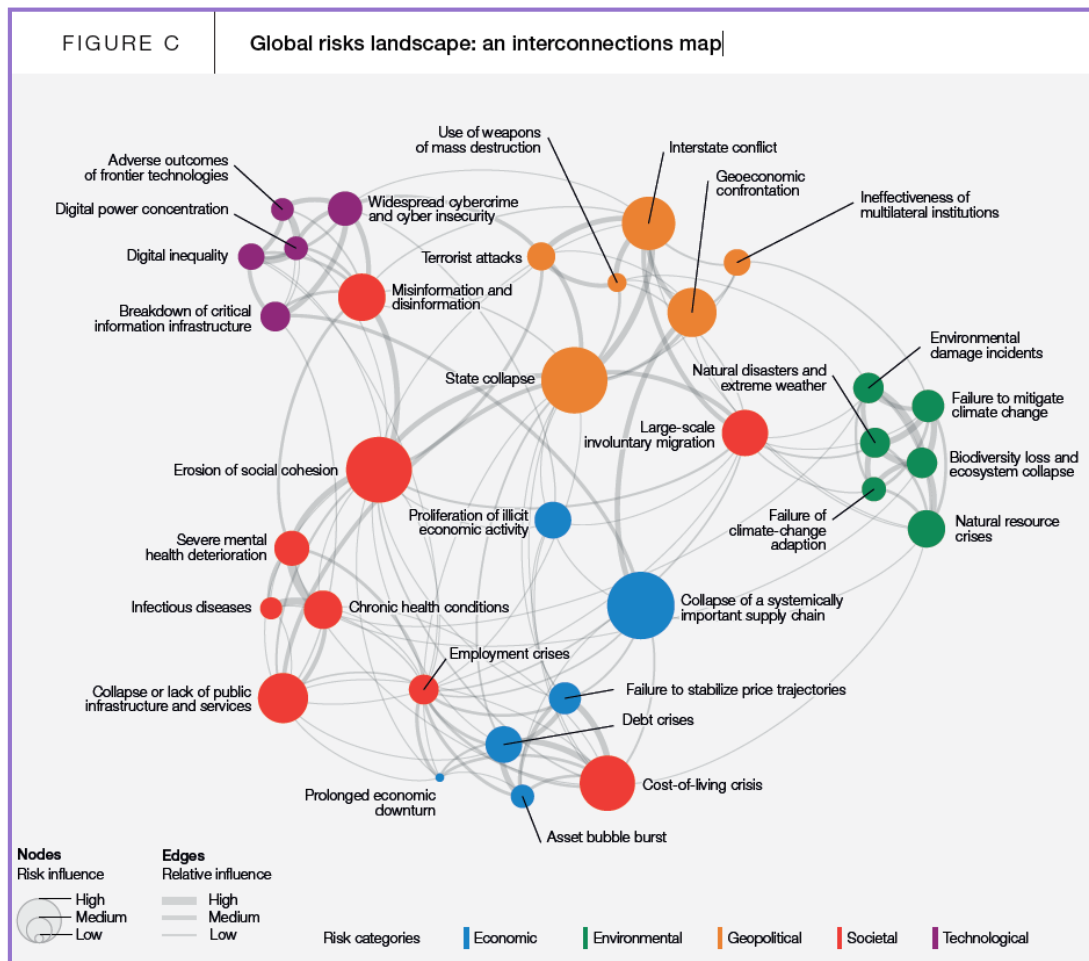

- World economic forum (WEF) lyfter begreppet polykriser som ett användbart sätt att se på utvecklingen i världen nu.
- Definitionen av en polykris är ett kluster flera sammanlänkade kriser som inträffar vid samma tidpunkt och har en hävstångseffekt som överskrider summan av respektive enskild kris.
- Ju mer sammanlänkade riskerna är desto större risk för polykriser. Risken för polykriser ökar om fler plötsliga händelser inträffar samtidigt, när risker som är mer sammanlänkade och när samhället har en minskad motståndskraft för kriser. Polykriser handlar om att
- Begreppet myntades på 1970-talet av Edgar Morin, filosof och sociolog och har senare använts bland annat av historikern Adam Tooze. 2016 använde Jean-Claude Juncker (ordf i EU) polykris för att beskriva skuldskrisen i Grekland, Brexit, flyktingkrisen i Syrien och Ukraina.
- WEF menar att kriget i Ukraina, efterdyningar av covid-19-pandemin, kriser i leveranskedjor, ökad inflation, begynnande lågkonjunktur och mer intensiva klimatförändringar är en polykris.
- Polykriser kan vara svåra att identifiera men upptäcks lättare i ett scenarioarbete där oväntade konsekvenser och mindre troliga vägar framåt kan synliggöras.

Bilden visar hur globala risker hänger samman i ett systemperspektiv. De risker som har större cirklar har en stor påverkan på andra risker i omvärlden. Till exempel stater kollapsar, sociala sammanhållningen försvagas och viktiga tillgångskedjor bryter samman.

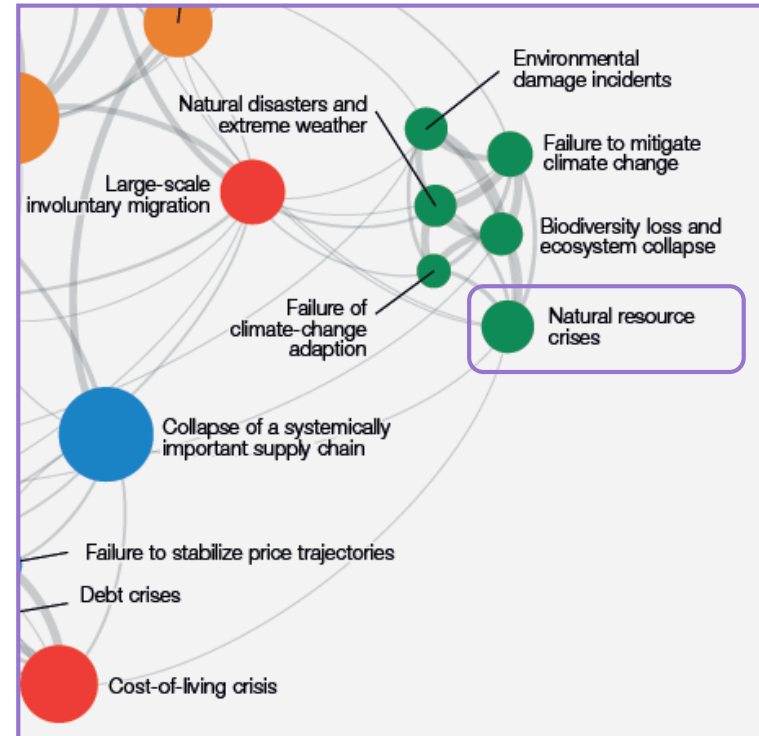
Linjerna mellan cirklarna visar på den relativa påverkan mellan riskerna. Exempelvis är det ett starkt samband mellan försvagad social sammanhållning och ökad psykisk ohälsa samt mellan de olika miljöriskerna.

Graden av påverkan är generellt starkare inom de fem färgkodade huvudgrupperna. Men det finns en tydlig påverkan mellan exempelvis risken för att tillgångskedjor bryter samman som är en ekonomisk risk och både teknologiska och geopolitiska risker. Levnadskonstnadsrisker som är en social risk hänger nära samman med flera av de ekonomiska riskerna. Det finns också en stark påverkan mellan kris i tillgång till naturresurser och ofrivillig migration, som i sin tur påverkas av geopolitiska risker.

Exempel på polykris – kris i tillgång till naturresurser ökar risken för:

- Kollaps av systembärande värdekedjor vilket i sin tur bidrar till bl.a. geopolitiska konflikter och arbetslöshet
- Levnadskostnadskris
- Ofrivillig migration.
- Minskad biologisk mångfald och kollaps av ekosystem.
- Naturkatastrofer och extrema väderhändelser
- Misslyckande att både lindra klimatförändringarna och att anpassa samhället till det som förändras.

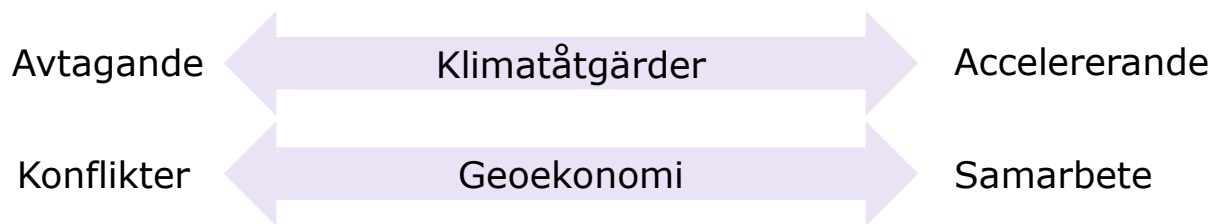
Exempel på polykris – minskad biologisk mångfald och kollaps av ekosystem ökar risken för:

- Kris i tillgång på naturresurser
- Naturkatastrofer och extrema väderhändelser
- Misslyckande att både lindra klimat-förändringarna och att anpassa samhället till det som förändras.
- Miljöförstörning
- Kroniska hälsoproblem och smittsamma sjukdomar

Fyra scenarier som beskrivs i WEF global risk report 2023

Scenarierna är uppbyggda utifrån två kritiska osäkerheter, klimatåtgärder och geoekonomi, som kommer påverka vår förmåga att matcha tillgång och efterfrågan på mat, vatten och energi.

Dessa bildar en fyrfältare med fyra scenarier som visas på nästa sida:

- Konkurrens
- Samarbete
- Kontroll
- Begränsningar

Fyra scenarier

Accelererande klimatåtgärder

Konkurrens
om resurser -
självförsörjning

Samarbete om
resurser -
naturlig brist

Geoeconomisk
konflikt

Geoeconomiskt
samarbete

Kontroll av
resurser - krig
och konflikter

Begränsningar
av resurser -
divergerande
kris

Avtagande klimatåtgärder

Scenario 1: Konkurrens om resurser - självförsörjning

- Klimatåtgärder är effektiva men en misstro globalt driver ökad självförsörjning i rika länder, ökar skillnader mellan länder
- Matproduktionen är effektiv i vissa länder men det sker inte en fördelning mellan länder. Fattigare länder och lägre socioekonomiska grupperna är utsatta. I globala syd har många länder trippelkris med stora skulder, befolkningstillväxt och klimatförändringar. Global fattigdom, svält, migration och klimatkris ökar instabiliteten globalt.
- Priskrig och brist på kritiska metaller och mineraler. Makten om resurser förändras, mellan länder, ökad risk för konflikter. Olika konstellationer utvecklas med block av allierade kring metaller och mineraler.

Scenario 2: Samarbete om resurser – naturlig brist

- Effektiva klimatåtgärder som är anpassade på att möta utbredda och dramatiska klimateffekter. Samarbetet mellan länder fungerar, kapital och innovationer flyter relativt fritt över gränserna.
- Klimatanpassad matproduktion och flexibla tillgångskedjor gör att det finns mat för de flesta men bristen på vatten och metaller består. Efterfrågan på säker och förnybar energi är hög. Data och teknik delas globalt och lett till bättre beredskap för torka och översvämningar.
- Högre priser på varor har drivit inflationen längs hela värdekedjor vilket har lett till ett ökat fokus på cirkulär ekonomi för att säkra upp kritiska metaller och mineraler. Trots det går den gröna omställning för långsamt.
- Vattenbristen är påtaglig och särskilt i globala syd. Vattenkvaliteten är hotad i vissa länder och har lett till hygien- och hälsokriser och migrationsströmmar.

Scenario 3: Kontroll av resurser – krig och konflikter

- Investeringar i anpassningsåtgärder har inte genomförts i takt med klimatförändringarna. Det är små incitament att investera i åtgärder mot klimatförändringar och miljöförstöring.
- En global kris kring resurser som påverkar de flesta länderna ekonomiskt, miljömässigt och mänskligt. Den globala matproduktionen präglas av låg produktivitet och självförsörjning inom länder. Det har drivit på ökade utsläpp, avskogning, markförstöring samt ökat antal boskap.
- Storskaliga socioekonomiska effekter, hungersnöd, storskalig migration. Geoekonomiska krig och konflikter förekommer och ofta är brist på vatten en källa. Oförmågan att hantera kriser leder till sammansatta polykriser.

Scenario 4: Begränsningar av resurser – divergerande kris

- Investeringar i anpassningsåtgärder har inte genomförts i takt med klimatförändringarna. Det råder brist på mat, vatten och energi i de mest sårbara länderna.
- Vattenbristen är allvarliga globalt och påverkar tillgången till andra viktiga resurser som matproduktion. Produktionen och därmed skördarna har minskat. Bristen på metaller och mineraler är stor. Högteknologiska länder med goda inkomster har klarat sig bättre.
- Tillgången till grön energi är ostabil och höga priser saktar ner utvecklingen. Inflationen är hög på mat, vatten och energi vilket har lett till en levnadskostnadskris.
- Socioekonomisk instabilitet har spridit sig och risken för en deindustrialisering pga brist på energi och vatten är påtaglig.
- Vattenburna transporter har stängts ner vilket påverkar tillgången på varor globalt.

Källor

Litteratur

[Global Risks Report 2023 | World Economic Forum | World Economic Forum \(weforum.org\)](#)

[Global Risks Report 2022 | World Economic Forum | World Economic Forum \(weforum.org\)](#)

[Riskrapport utifrån regional utvecklingsstrategi 2021-2030 \(vgregion.se\)](#)

Bilder

sid 9 Skapad av AI i bildskaparen DALL-E

sid 12 och 13 gratisbild från Pixabay

Kontaktperson: Maria Larsson, Samhällsanalys, Västra Götalandsregionen

